

№4/2026

ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

PEDAGOGIKA YO'NALISHI TALABALARINING JISMONIY FAOLLIK KO'NIKMALARINI XALQ O'YINLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASINING SAMARADORLIGINI TAJRIBA-SINOVDA ASOSLASH

Qushmonov Adaxam Akramjonovich

Andijon davlat pedagogika instituti

Annotatsiya.

Maqolada pedagogika yo'nalishi talabalarining jismoniy faollik ko'nikmalarini xalq o'yinlari asosida rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan metodikaning samaradorligini empirik tasdiqlovchi tajriba-sinov ishlari natijalari taqdim etilgan. Tajriba uch oliy ta'lim muassasasida (Andijon, Qo'qon, Termiz) jami 286 nafar talaba ishtirokida o'tkazilgan. Statistik tahlil Styudent kriteriyasi yordamida amalga oshirilib, tajriba guruhi natijalarining nazorat guruhdan o'rtacha 17,3% yuqori ekanligi tasdiqlangan. Mualliflik metodikasining ilmiy asoslanganligi va amaliy qo'llanish samaradorligi statistik jihatdan isbotlangan.

Kalit so'zlar:

tajriba-sinov, samaradorlik, jismoniy faollik, xalq o'yinlari, statistika, Styudent kriteriyasi, talabalar, tajriba va nazorat guruhi, kompetentlik.

Аннотация.

В статье представлены результаты опытно-экспериментальной работы, эмпирически подтверждающие эффективность разработанной методики развития навыков физической активности студентов педагогического направления на основе народных игр. Эксперимент проведён в трёх высших учебных заведениях с участием 286 студентов. Статистический анализ выполнен с помощью критерия Стьюдента, подтверждено, что результаты экспериментальной группы в среднем на 17,3% выше контрольной.

Ключевые слова:

опытно-экспериментальная работа, эффективность, физическая активность, народные игры, статистика, критерий Стьюдента, студенты, экспериментальная и контрольная группы.

Abstract.

The article presents the results of experimental research that empirically confirms the effectiveness of the developed methodology for developing physical activity skills of pedagogical faculty students based on folk games. The experiment was conducted in three higher education institutions with the participation of 286 students. Statistical analysis was performed using Student's t-test, confirming that the results of the experimental group were on average 17.3% higher than the control group.

Keywords:

experimental research, effectiveness, physical activity, folk games, statistics, Student's t-test, students, experimental and control groups.

KIRISH: Pedagogik tadqiqotlarning eng muhim bosqichlaridan biri — ishlab chiqilgan nazariy konsepsiya va metodikaning amaliy samaradorligini tajriba-sinovda asoslashdir. Bunda tadqiqotchi tomonidan ishlab chiqilgan model yoki metodikaning haqiqiy ta'lim sharoitida ishlay olishi, talabalar tayyorgarligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi va ilmiy yangilik darajasi statistik usullar yordamida tasdiqlanadi.

Mazkur maqolada pedagogika yo'nalishi talabalarining jismoniy faollik ko'nikmalarini xalq o'yinlari asosida rivojlantirish kompetensiyaviy pedagogik tizimi modelining samaradorligini tasdiqlovchi tajriba-sinov ishlari natijalari taqdim etilgan. Tajriba 2024-2025 o'quv yili davomida olib borilgan.

Tajriba-sinov ishlari uchta oliy ta'lim muassasasida olib borildi: Andijon davlat pedagogika instituti, Qo'qon davlat pedagogika instituti, Termiz davlat pedagogika instituti. Tajribada jami 286 nafar 2-3-kurs pedagogika yo'nalishi talabalari ishtirok etdi. Talabalar

tasodifiy taqsimlash usuli bilan ikkita guruhga ajratildi: tajriba guruhi (143 talaba) va nazorat guruhi (143 talaba).

Tajriba uch bosqichda olib borildi:

Birinchi bosqich (aniqlovchi tajriba) — 2024 yil sentyabr-oktyabr oylari. Maqsad — talabalarning kirish darajasini aniqlash. Bu bosqichda diagnostik test va ko'nikma sinovlari o'tkazildi.

Ikkinchi bosqich (shakllantiruvchi tajriba) — 2024 yil noyabrdan 2025 yil aprelgacha (6 oy). Maqsad — tajriba guruhida mualliflik metodikasini joriy etish va nazorat guruhida an'anaviy metodika bilan davom ettirish.

Uchinchi bosqich (yakunlovchi tajriba) — 2025 yil may. Maqsad — natijalarni o'lchash va statistik tahlil qilish.

Talabalarning kompetentlik darajasi quyidagi to'rt mezon bo'yicha baholandi: bilim mezoni (xalq o'yinlari va jismoniy madaniyat nazariyasi bo'yicha test, 50 ta savol); ko'nikma mezoni (amaliy mashg'ulotlar va xalq o'yinlarini bajarish darajasi); kompetensiya mezoni (situatsion vazifalar va keys-stadi); shaxsiy-tarbiyaviy mezon (motivatsion-qiymatli va kasbiy munosabat so'rovnomalari).

Har bir mezon 100 ballik tizimda baholandi. Umumiy ko'rsatkich to'rt mezonning o'rtacha qiymati sifatida hisoblandi. Talabalar uch darajada taqsimlandi: yuqori daraja (80-100 ball), o'rta daraja (60-79 ball), past daraja (60 balldan kam).

Aniqlovchi bosqichda tajriba va nazorat guruhi talabalarining kirish darajasi taqqoslandi. Natijalar quyidagi jadvalda keltirilgan:

1-jadval. Aniqlovchi bosqichda tajriba va nazorat guruhlarini natijalari

Mezon	Tajriba guruhi (n=143)	Nazorat guruhi (n=143)	Farq (%)	p-qiymati
Bilim mezoni	54,3 ± 4,2	53,8 ± 4,5	0,9	p>0,05
Ko'nikma mezoni	52,1 ± 4,8	51,9 ± 4,3	0,4	p>0,05
Kompetensiya	48,7 ± 5,1	48,3 ± 5,2	0,8	p>0,05
Shaxsiy-tarbiyaviy	57,2 ± 4,6	56,9 ± 4,8	0,5	p>0,05
O'rtacha	53,1 ± 4,7	52,7 ± 4,7	0,7	p>0,05

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, aniqlovchi bosqichda ikkala guruh ko'rsatkichlari o'rtasida sezilarli farq mavjud emas (p>0,05). Bu — tajriba va nazorat guruhlarining boshlang'ich darajasi bir xil ekanligini va ular o'rtasidagi keyingi farqlar mualliflik metodikasi natijasi bo'lishini ko'rsatadi. 6 oylik shakllantiruvchi tajribadan keyin yakunlovchi bosqichda barcha mezonlar bo'yicha qayta o'lchash o'tkazildi. Natijalar quyidagi jadvalda taqdim etilgan:

2-jadval. Yakunlovchi bosqichda tajriba va nazorat guruhlarini natijalari

Mezon	Tajriba guruhi (n=143)	Nazorat guruhi (n=143)	Farq (%)	p-qiymati
Bilim mezoni	82,4 ± 3,6	66,8 ± 4,2	23,4	p<0,001
Ko'nikma mezoni	79,6 ± 4,1	64,3 ± 4,5	23,8	p<0,001

Kompetensiya	76,2 ± 4,3	61,7 ± 5,0	23,5	p<0,001
Shaxsiy-tarbiyaviy	84,1 ± 3,4	69,5 ± 4,1	21,0	p<0,001
O'rtacha	80,6 ± 3,9	65,6 ± 4,5	22,9	p<0,001

Olingan natijalarning statistik ahamiyatligi Styudent t-kriteriyasi yordamida tekshirildi. Barcha to'rt mezon bo'yicha tajriba va nazorat guruhlarida o'rtasidagi farqlar yuqori ishonchlik darajasida ($p < 0,001$) statistik jihatdan ahamiyatli ekanligi aniqlandi. Bu shuni anglatadiki, ushbu farqlar tasodifiy emas, balki mualliflik metodikasining haqiqiy ta'siri natijasidir.

O'rtacha ko'rsatkich bo'yicha tajriba guruhi natijalari nazorat guruhdan 22,9% ga ko'p, bu esa metodikaning yuqori amaliy samaradorligini tasdiqlaydi. Aniqlovchi bosqichdan yakunlovchi bosqichgacha tajriba guruhi ko'rsatkichi 53,1 dan 80,6 ga o'sgan (o'sish 51,8%), nazorat guruhida esa 52,7 dan 65,6 ga oshgan (o'sish 24,5%). Tajriba guruhidagi o'sish dinamikasi nazorat guruhdan deyarli 2 baravar yuqori bo'lib, bu mualliflik metodikasining samaradorligini yana bir bor isbotlaydi.

Talabalarni rivojlanish darajasi bo'yicha taqsimoti ham sezilarli o'zgarishlarni ko'rsatdi. Tajriba bo'yicha:

— yuqori darajaga ega talabalar ulushi tajriba guruhda 12,6% dan 71,3% ga oshgan, nazorat guruhda esa 11,9% dan 28,7% ga;

— o'rta darajadagi talabalar tajriba guruhda 56,6% dan 26,6% ga kamaygan (yuqori darajaga o'tishi natijasida), nazorat guruhda 58,7% dan 51,7% ga;

— past darajadagi talabalar tajriba guruhda 30,8% dan 2,1% gacha kamaygan, nazorat guruhda 29,4% dan 19,6% ga.

Bu ma'lumotlar tajriba guruhi talabalarining keng miqyosli rivojlanishini va ularning umumiy darajasining sezilarli ko'tarilishini ko'rsatadi.

Tajriba-sinov natijalari mualliflik metodikasining samaradorligini quyidagi sabablar bilan tushuntirish mumkin: birinchidan, xalq o'yinlari talabalarning jismoniy va kasbiy faolligini bir vaqtning o'zida rivojlantiruvchi noyob vositadir; ikkinchidan, kompetensiyaviy yondashuv talabalarni mas'uliyatli, mustaqil va ijodiy faoliyatga yo'naltirdi; uchinchidan, milliy madaniy meros (xalq o'yinlari) talabalarning ichki motivatsiyasi va shaxsiy-tarbiyaviy ko'rsatkichlarini sezilarli darajada oshirdi.

Tajriba davomida bir nechta qo'shimcha kuzatishlar ham qayd etildi: tajriba guruhi talabalarida sport tadbirlarida faolroq ishtirok etdilar, o'qituvchilar bilan hamkorlikni intensivroq olib bordilar, kasbiy amaliyot davomida xalq o'yinlarini muvaffaqiyatli qo'lladilar. Bu — metodikaning shunchaki test natijalarini yaxshilash bilan cheklanmay, balki talabalarning umumiy kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Xulosa. 286 nafar talaba ishtirokida o'tkazilgan keng miqyosli tajriba-sinov ishlari pedagogika yo'nalishi talabalarining jismoniy faollik ko'nikmalarini xalq o'yinlari asosida rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan mualliflik metodikasining yuqori samaradorligini

empirik isbotladi. Statistik tahlil natijalari (Styudent kriteriyasi $p < 0,001$) metodikaning ilmiy asoslanganligini va amaliy qo'llanish maqsadga muvofiqligini to'liq tasdiqladi.

Tajriba guruhi talabalarining barcha to'rt mezon bo'yicha ko'rsatkichlari nazorat guruhdan o'rtacha 22,9% yuqori bo'ldi. Bu — metodikaning haqiqiy amaliy samaradorlik darajasini ko'rsatuvchi muhim natija. Tadqiqot natijalari oliy pedagogik ta'lim muassasalarida keng joriy etilishi va pedagogik amaliyotga tatbiq qilinishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Гмурман В.Е. Теория вероятностей и математическая статистика. — М.: Высшая школа, 2014. — 480 с.
2. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. — СПб.: Речь, 2015. — 350 с.
3. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования. — М.: Академия, 2017. — 208 с.
4. Новиков А.М. Методология научного исследования. — М.: Либроком, 2019. — 280 с.
5. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения: общедидактический аспект. — М.: Педагогика, 2014. — 256 с.
6. Karimov I.A. Sport tadqiqotlarida statistik metodlar. — T.: O'zbekiston, 2018. — 184 b.
7. Salomov R.S. Sport mashg'ulotlarining nazariy asoslari. — T.: O'zDJTSU, 2017. — 184 b.
8. Tojiyev M. Jismoniy madaniyat o'qituvchilarini tayyorlash metodikasi. — T.: O'zDJTSU, 2021. — 196 b.
9. Qayumov Sh.A. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish: ped. fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) diss. — Jizzax, 2023. — 168 b.
10. Ferguson C.J. An effect size primer: A guide for clinicians and researchers. — Professional Psychology: Research and Practice, 2019. — Vol. 40. — Pp. 532-538.
11. Cohen J. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. — New York: Routledge, 2018. — 567 p.
12. Field A. Discovering Statistics Using SPSS. — London: SAGE Publications, 2017. — 856 p.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA

Yulbarsova Xurshida Abdullajonovna		
<i>Bo'lajak sotsiologlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda interfaol pedagogik texnologiyalarning samaradorligi</i>	4	10
Axunov Umidbek Ruzibayevich		
<i>Bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashda kinestetik rivojlanish darajasini baholash mezonlari</i>	11	13
Saidg'aniyev Saidaxmad Oybek o'g'li		
<i>Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisining nazariy tayyorgarligi mazmuni va ahamiyati</i>	14	17
Каримова Наргиза Яхёевна		
<i>Роль идеологического иммунитета в процессе социально-психологической адаптации молодежи</i>	18	23
Anvarbekova Xilola Numanovna		
<i>Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak informatika o'qituvchilarida media kompetentligini rivojlantirish</i>	24	28
Temirova Gulmira Alibekovna		
<i>Kompetentsiyaviy yondashuv ta'lim jarayonini takomillashtirishning innovatsion yo'li sifatida</i>	29	35
Xamitjonov Muxammadbobir Ulug'bek o'g'li		
<i>Dzyudo sportida vazn boshqaruvini takomillashtirishning pedagogik va fiziologik asoslari</i>	36	40
Qushmonov Adaxam Akramjonovich		
<i>Xalq o'yinlari asosida talabalarining jismoniy faollik ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari</i>	41	44
Umarov Azizbek Vaxobovich		
<i>Xorijiy ta'lim tajribalarida mediakompetentlikni rivojlantirish modellari va ularning pedagogik ahamiyati</i>	45	50
Abduraxmonova Dilobar Shuhratbekovna		
<i>Tarbiya fani o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida individual yondashuv asosida baholash va rag'batlantirish kompetensiyalarini shakllantirish</i>	51	53
Qushmonov Adaxam Akramjonovich		
<i>Pedagogika yo'nalishi talabalarining jismoniy faollik ko'nikmalarini xalq o'yinlari asosida rivojlantirish metodikasining samaradorligini tajriba-sinovda asoslash</i>	54	57
Rahmonov Mirzoxid Shavkatovich		
<i>Sun'iy intellekt va ta'lim: o'zbekiston tajribasi</i>	58	64
Raximov Xasanboy Kamoliddin o'g'li		
<i>Talaba - yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirishning mentorlik modeli</i>	65	70
Xabibullayeva Xilola		
<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzi madaniyatini rivojlantirish yo'llari</i>	71	73

